

2. az állapotot kifejező szenvedő igeragozást (das Zustandspassiv).

VORGANGSPASSIV	ZUSTANDSPASSIV
Hier <i>wird</i> ein Haus <i>gebaut</i> . Itt egy ház <i>épül</i> .	Das Haus <i>ist</i> schon <i>aufgebaut</i> . A ház már <i>felépült</i> . (A ház már fel van építve.)

A FOLYAMATOT KIFEJEZŐ SZENVEDŐ IGERAGOZÁS
(Das Vorgangspassiv)

H 62

A cselekvő igeragozás (das Aktiv) és a folyamatot kifejező szenvedő igeragozás (das Vorgangspassiv) igealakjai lényegében a valóságnak ugyanazt a tényállását fejezik ki, de más nézőpontból szemlélve, másféle „súlypontosítás”-ban.

A cselekvő igeragozás a cselekvő alanyt és tevékenységét állítja előtérbe, a „Vorgangspassiv” a cselekvést mint folyamatot tekinti, és arra a személyre vagy dologra irányítja a figyelmet, akire vagy amire a cselekvés irányul.

A cselekvést jelentő igéknél a cselekvés irányát a beszélő két oldalról szemlélheti.

A cselekvő felől szemlélve:

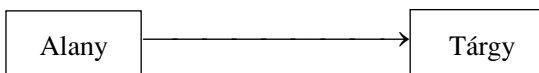
AKTIV

Der Schüler *löst* die Aufgabe.

A tanuló megoldja a feladatot.

Der Lehrer *lobt* den Schüler.

A tanár megdicséri a tanulót.

A „szenvedő” oldaláról szemlélve:

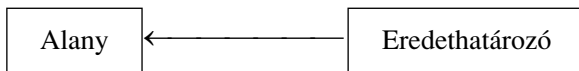
VORGANGSPASSIV

Die Aufgabe wird vom Schüler
gelöst.

A *feladatot* megoldja a tanuló.
(A feladat megoldása sikerül a
tanulónak.)

Der Schüler wird vom Lehrer
gelobt.

A *tanulót* megdicséri a tanár.
(A tanuló dicséretet kap a tanár-
tól.)

H 63

A Vorgangspassiv képzése

A Vorgangspassiv összetett igealak: a **werden** segédige ragozott alakjaiból és az *alapige befejezett melléknévi igenevéből* képezzük.

werden + Partizip Perfekt

Megjegyzés: A Passiv Perfekt, Plusquamperfekt és Futur II alakokban a *werden* segédige Partizip Perfekt alakja: *worden* (*geworden* helyett).

A Vorgangspassiv alakjai az Indikativ és a Konjunktiv különböző ige-időben az egyes szám 3. személyében:

Indikativ

<i>Präsens:</i>	er wird ausgezeichnet	őt kitüntetik
<i>Präteritum:</i>	er wurde ausgezeichnet	
<i>Perfekt:</i>	er ist ausgezeichnet worden	} őt kitüntették
<i>Plusquamperfekt:</i>	er war ausgezeichnet worden	
<i>Futur I:</i>	er wird ausgezeichnet werden	őt majd kitüntetik
<i>Futur II:</i>	er wird ausgezeichnet worden sein	őt bizonyára ki- tüntették

Konjunktiv I

	(Man sagte,)	(Azt mondták,)
<i>Präsens:</i>	er werde ausgezeichnet	őt kitüntetik
<i>Perfekt:</i>	er sei ausgezeichnet worden	őt kitüntették
<i>Futur I:</i>	er werde ausgezeichnet werden	őt majd kitüntetik
<i>Futur II:</i>	er werde ausgezeichnet worden sein	őt bizonyára kitüntették

Konjunktiv II

<i>Präteritum:</i>	er würde ausgezeichnet	őt kitüntetnék
<i>Plusquamperfekt:</i>	er wäre ausgezeichnet worden	őt kitüntették volna

Megjegyzés: Felszólító módban (Imperativ) a Vorgangspassiv nem használatos. – A teljes ragozási rendszer: → H 116.

A Vorgangspassiv használata

H 64

A folyamatot kifejező szenvedő igeragozást, a Vorgangspassivot a német nyelv akkor használja, ha

a) a cselekvés végzője nem ismeretes (általános vagy határozatlan alany):

Dieses Geschäft **wird** um sechs Uhr **geschlossen**. Ezt az üzletet hat órakor *zárják*.

b) a cselekvő megnevezését a beszélő nem tartja lényegesnek:

Die Messe **wird** morgen **eröffnet**. A Vásárt holnap *nyitják*.

c) a közlés általános érvényű:

Für längere Reisen **werden** verderbliche Lebensmittel nicht **mitgenommen**. Hosszabb utazásokra nem *viszünk magunkkal* romlandó élelmiszer.

d) a végzett cselekvés és tárgya hangsúlyosabb a beszélő szempontjából, mint a cselekvés végzője:

Meine Schwester **wurde** voriges
Jahr an der Galle **operiert**.

A múlt évben *megoperálták* nővé-
rem epéjét.

H 65 A folyamat végrehajtójának, okozójának, eszközének kifejezése a Vorgangspassiv-szerkezetben

Bár a Vorgangspassiv-szerkezetben a folyamat, ill. annak tárgya áll az érdeklődés előterében, a beszélő sokszor megemlíti a cselekvés végrehajtóját, a folyamat okozóját, ill. eszközét is.

A *cselekvő* (der Täter, das Agens) kifejezésére **von + Dativ** viszonyos szerkezet szolgál.

Meine Schwester **wurde von einem** Nővéremet *egy híres sebész* ope-
berühmten **Chirurgen** *operiert*. rálta meg.

A történet *okát* vagy *eszközét* **durch + Akkusativ** vagy **mit + Dativ** viszonyos szerkezettel illesztjük a mondatba.

Das Haus **wurde durch Bomben** A házat *bombák* rongálták meg.
beschädigt.

Das Schiff **wurde von dem U-Boot** A hajót a tengeralattjáró *torpedó-*
mit einem Torpedo versenkt. *val* süllyesztette el.

H 66 Cselekvő szerkezetű mondatok átalakítása folyamatot kifejező szenvedő szerkezetű mondatokká

(Die Transformation von Aktivsätzen in Vorgangspassivsätze)

Bevezetésként hangsúlyoznunk kell, hogy a cselekvő és az annak megfelelő szenvedő mondat nem jelentik teljesen ugyanazt, a kétféle mondat-típus másfajta szemléletmódot tükröz. A mondat súlypontja más szóra esik a két felépítésben, így a párhuzamos cselekvő és szenvedő mondat mondanivalója is árnyalatilag eltérő (← H 62). Magyarra mindkét mondatfaj-tát többnyire cselekvő mondatból fordítjuk, legfeljebb a szórenddel, hang-súlyval érzékeltethetjük a köztük levő árnyalati különbséget.

Az Aktiv → Vorgangspassiv-átalakításkor két fő típust különböztethetünk meg:

I. Ha olyan cselekvő mondatokat alakítunk át folyamatot kifejező szenvedő mondatokká, amelyekben az igei állítmánynak *tárgyesetben álló kiegészítője*, ún. „*Akkusativobjekt*”-je van, akkor ez az „*Akkusativobjekt*” válik a szenvedő mondat **alanyává**. A szenvedő mondat állítmánya személyben és számban megegyezik a szenvedő mondat alanyával, tehát ebben az esetben a Vorgangspassiv teljes ragozási rendszere használható.

Der Arzt untersucht <i>den Kranken</i> .	}	Az orvos megvizsgálja <i>a beteget</i> .
Der Kranke wird vom Arzt untersucht.		

Der Arzt untersucht <i>die Kranken</i> .	}	Az orvos megvizsgálja <i>a betegeket</i> .
Die Kranken werden vom Arzt untersucht.		

Man fragte <i>mich</i> .	}	<i>Engem</i> kérdezett.
Ich wurde gefragt.		

Man sah <i>dich</i> .	}	<i>Téged</i> láttak.
Du wurdest gesehen.		

Man lobte <i>ihn</i> in der Versammlung.	}	<i>Őt</i> dicsérték meg a gyűlésen.
Er wurde in der Versammlung gelobt.		

Man suchte <i>uns</i> schon überall.	}	Már mindenütt kerestek <i>minket</i> .
Wir wurden schon überall gesucht.		

Man rief <i>euch</i> heute früh an.	}	Ma reggel felhívtak <i>titeket</i> .
Ihr wurdet heute früh angerufen.		

Man redet <i>sie</i> immer höflich an.	}	Mindig udvariasan szólítják meg <i>őket</i> .
Sie werden immer höflich angeredet.		

Megjegyzés: Ha a cselekvő mondat alanya a *man* határozatlan névmás, ez „eltűnik” a szenvedő szerkezetű mondatban. Ha a cselekvő mondat alanya főnév, személyes névmás stb., ezek *von + Dativ* szerkezetben bekerülhetnek a Vorgangspassiv-szerkezetbe, de igen gyakran elmaradnak – éppen a szerkezet folyamatot hangsúlyozó jellege miatt.

Nem minden tárgyas igéből lehet Vorgangspassivot képezni. Nem képezhetők ilyen igealakok pl. a *bekommen*, *erhalten*, *wissen*, *kennen* stb. igékből.

II. Ha olyan cselekvő mondatokat alakítunk át Vorgangspassiv-mondatokká, amelyekben **nincs Akkusativobjekt**, akkor a szenvedő mondatnak nem lesz alanya, ill. az **es** névmás foglalja el a mondatban az első helyet, ha nem kerül más mondatrész az ige elé a mondat élére. Az **es** csak *nyelvtani alanya* a mondatnak, csak formai értékű („Platzhalter” → **M 42**). Ha a mondat kiemelt mondatrészszel indul, el is marad.

Az állítmány az ilyen típusú szenvedő mondatokban *csak egyes szám 3. személyben* állhat. (Az *es* nyelvteni alannyal egyezik.)

A következő mondat típusok tartoznak ide:

a) Az igenek nincs kötelező kiegészítője:

<i>Man arbeitete</i> sonntags nicht. Es wird sonntags nicht gearbeitet . Sonntags wird nicht gearbeitet .	}	Vasárnap nem dolgozunk.
---	---	-------------------------

b) Az ige részeshatározói esetben álló kiegészítővel (Dativobjekttel) áll:

<i>Man half</i> ihm nicht. Es wurde ihm nicht geholfen . Ihm wurde nicht geholfen.	}	Nem <i>segítették</i> neki.
---	---	-----------------------------

c) Az ige birtokos esettel kifejezett kiegészítővel (Genitivobjekttel) áll:

<i>Der Lehrer gedachte</i> der Helden. Der Helden wurde (von dem Lehrer) gedacht .	}	A tanár <i>megemlékezett</i> a hősökrol.
---	---	--

d) Az ige viszonyos kiegészítővel (Präpositionalobjekttel) áll:

<i>Man wartete</i> eine Stunde auf den Zug. Auf den Zug wurde eine Stunde gewartet .	}	Egy órát <i>vártak</i> a vonatra.
---	---	-----------------------------------

Gyakran akarjuk egy cselekvés eredményét, az elért állapotot kifejezni. Ezt a magyar nyelv a *-va*, *-ve* képzős igenévvel és a *van* ige megfelelő alakjával fejezi ki. A magyartól eltérőleg a német nyelv az állapotjelző szenvedő igealakot használja az elért állapot megjelölésére.

Das Museum **ist geschlossen**.
A múzeum *zárva van*.

Das Museum **war geschlossen**.
A múzeum *zárva volt*.

Az állapotjelző szenvedő igealakot a **sein** segédige *ragozott alakjával* és az *alapige befejezett melléknévi igenevével* képezzük.

sein + Partizip Perfekt

A Zustandspassiv a Vorgangspassivból vezethető le:

AKTIV

**VORGANGS-
PASSIV**

**ZUSTANDS-
PASSIV**

Der Arzt **impft** mich.
Az orvos *beolt* engem.

Ich **werde geimpft**.
Engem *beoltanak*.

Ich **bin geimpft**.
Én *be vagyok oltva*.

Általában olyan igéknél képezhetők Zustandspassiv-alakok, amelyekből Vorgangspassiv is képezhető.

Megjegyzés: Ne tévesszük össze a Zustandspassiv jelen idejét az Aktiv Perfekttel.
Vö.:

Der Arzt *hat* das Kind *geimpft*.
Das Kind **ist geimpft**.

Az orvos *beoltotta* a gyermeket.
A gyerek *be van oltva*.

A Vorgangspassivhoz hasonlóan a Zustandspassivnak is teljes ragozási rendszere alakult ki.

Indikativ

<i>Präsens:</i>	ich bin geimpft	be vagyok oltva
<i>Präteritum:</i>	ich war geimpft	} be voltam oltva
<i>Perfekt:</i>	ich bin geimpft gewesen	
<i>Plusquamperfekt:</i>	ich war geimpft gewesen	
<i>Futur I:</i>	ich werde geimpft sein	} be leszek oltva
<i>Futur II:</i>	ich werde geimpft gewesen sein	

Konjunktiv I

	(Man dachte,)	(Azt gondolták,)
<i>Präsens:</i>	ich sei geimpft	be vagyok oltva
<i>Perfekt:</i>	ich sei geimpft gewesen	be voltam oltva
<i>Futur I:</i>	ich werde geimpft sein	be leszek oltva

Konjunktiv II

<i>Präteritum:</i>	ich wäre geimpft	be lennék oltva
<i>Plusquamperfekt:</i>	ich wäre geimpft gewesen	be lettem volna oltva

Egyes igékből *Imperativ*-alakok is képezhetők. Pl.:

sei gegrüßt!	„légy üdvözölve!”, üdvözöllek
---------------------	----------------------------------

A teljes ragozási rendszer: → **H 117.**

A Zustandspassiv megértése, fordítása, használata általában nem okoz nehézséget a magyar anyanyelvűeknek, mert hasonló szerkezetek nyelvünkben is találhatók. Vö.:

Das Geschäft ist geöffnet.	Az üzlet <i>nyitva van.</i>
Die Tür war nicht geschlossen.	Az ajtó nem <i>volt zárva.</i>
Das Parlament und die Burg sind heute Abend beleuchtet.	A Parlament és a Vár ma este <i>ki</i> <i>van világítva.</i>

Nagyobb nehézséget jelent a Vorgangspassiv helyes használata, magyarra fordítása.

A magyar nyelvben van főnévi, melléknévi és határozói igenév. A németben csak *kétféle* igenév van: *főnévi* és *melléknévi* igenév.

A FŐNÉVI IGENÉV (Der Infinitiv)

H 69

A magyarban az igéknek csak egy főnévi igenevük van, a németben viszont – az igeragozás fajainak megfelelően – a főnévi igenevek gazdag rendszere alakult ki. Mind a cselekvő igeragozáshoz (*Aktiv*), mind pedig a szenvedő igeragozás két típusához (*Vorgangspassiv*, *Zustandspassiv*) két-két főnévi igenév tartozik: egy jelen idejű (folyamatos) és egy múlt idejű (befejezett) főnévi igenév, azaz *Infinitiv Präsens* (Infinitiv I) és *Infinitiv Perfekt* (Infinitiv II). Az Infinitiv Präsens egyidejűséget vagy utóidejűséget, az Infinitiv Perfekt előidejűséget fejez ki. Az Infinitiv Perfekt önmagában nem fordítható le magyarra, mert ez a nyelvtani kategória hiányzik a nyelvünkben, a főnévi igeneves szerkezetekben múlt idővel fordítjuk.

Bemutatjuk két ige főnévi igeneveit. Szótári alakjuk:

kommen, *kam*, *ist gekommen* (jön); *öffnen*, *öffnete*, *hat geöffnet* (nyit).

A *kommen* igének csak cselekvő ragozása van, ezért *két* főnévi igeneve van, az *öffnen* igének viszont van folyamatot és állapotot kifejező szenvedő ragozása (*Vorgangspassiv*, *Zustandspassiv*), ezért *hat* főnévi igeneve lehetséges.

	AKTIV		PASSIV	
			VORGANGS-PASSIV	ZUSTANDS-PASSIV
<i>Inf. Präsens</i>	kommen	öffnen	geöffnet werden	geöffnet sein
<i>Inf. Perfekt</i>	gekommen sein	geöffnet haben	geöffnet worden sein	geöffnet gewesen sein

CSELEKVŐ JELEN IDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV
(Infinitiv Präsens Aktiv)

A cselekvő jelen idejű főnévi igenevet az ige tövéből képezzük *-(e)n* képzővel. Pl.:

tő: *komm-* a cselekvő jelen idejű főnévi igenév: **komm-en**
wander- a cselekvő jelen idejű főnévi igenév: **wander-n**

CSELEKVŐ MÚLT IDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV
(Infinitiv Perfekt Aktiv)

A cselekvő múlt idejű főnévi igenevet az *alapige befejezett melléknévi igenevéből* (H 78) és a **sein** vagy **haben** segédige *cselekvő jelen idejű főnévi igenevéből* képezzük. Pl.:

lernen cselekvő múlt idejű főnévi igeneve: **gelernt haben**
kommen cselekvő múlt idejű főnévi igeneve: **gekommen sein**

SZENVEDŐ JELEN IDEJŰ FŐNÉVI IGENEVEK
(Infinitiv Präsens Passiv)

A *folyamatot* (Vorgangspassiv) és az *állapotot* (Zustandspassiv) kifejező szenvedő jelen idejű főnévi igenevek között az a különbség, hogy a *Vorgangspassiv*-ban az alapige befejezett melléknévi igenevéhez a *werden*, a *Zustandspassiv*-ban pedig a *sein* jelen idejű főnévi igenév járul. Pl.:

schreiben Infinitiv Präsens Vorgangspassiv: *geschrieben werden*
 Infinitiv Präsens Zustandspassiv: *geschrieben sein*

SZENVEDŐ MÚLT IDEJŰ FŐNÉVI IGENEVEK
(Infinitiv Perfekt Passiv)

A *folyamatot* és az *állapotot* kifejező szenvedő múlt idejű főnévi igenevek között az a különbség, hogy a *Vorgangspassiv*-ban az alapige befejezett melléknévi igenevéhez a **werden** segédige múlt idejű főnévi igeneve, a *Zustandspassiv*-ban pedig a **sein** segédige múlt idejű főnévi igeneve járul.

A geworden helyett a **worden** alakot használjuk! Pl.:

schreiben: Infinitiv Perfekt Vorgangspassiv: **geschrieben worden sein**
Infinitiv Perfekt Zustandspassiv: **geschrieben gewesen sein**

A FŐNÉVI IGENEVEK HASZNÁLATA

H 75

A német főnévi igenév *hat* alakjának sokféle alaktani és mondattani funkciója van.

A főnévi igenevet használjuk:

a) A *jövő idők* alakjainak képzésére (← **H 29–31, H 45–46, H 63, 67**).

b) A *würde*-alakokban (← **H 53, H 58**).

c) A *módbeli segédigék* mellett a *zu* viszonyító nélkül (→ **M 120**).

d) A cselekvés tárgyának vagy céljának kifejezésére a következő igék mellett: *sehen, hören, spüren, fühlen, helfen, lassen, kommen, gehen, lehren, lernen* (többnyire *zu* viszonyító nélkül) (→ **M 120–121**).

e) *zu*+*Infinitiv* szerkezetben számos ige, melléknévi és főnévi szószerkezet vonzataként (kiegészítőjeként) (**M 122–127**).

f) *um ... zu* + *Infinitiv*, *ohne ... zu* + *Infinitiv*, *anstatt ... zu* + *Infinitiv* szerkezetekben (**M 130–132**).

g) *sein ... zu* + *Infinitiv* szerkezetben a szükségesség, lehetőség kifejezésére (**M 129**).

h) a *haben ... zu* + *Infinitiv* szerkezetben a szükségesség kifejezésére (**M 128**).

i) A *felszólítás* kifejezésére (**M 87 b**).

A főnévi igenevek mondattani szerepével a „Mondattani ismeretek” c. fejezetben foglalkozunk részletesebben.

A MELLÉKNÉVI IGENÉV

H 76

(Das Partizip)

Németben csak *Präsens* (jelen idejű) és *Perfekt* (befejezett) melléknévi igenév alakokat különböztetünk meg. Közülük a *Präsens*-nek többnyi-

re cselekvő, a Perfektnek többnyire szenvedő értelme van. A magyar nyelvben folyamatos, befejezett és beálló melléknévi igenevet találunk.

A német nyelv két melléknévi igeneve a Partizip Präsens és a Partizip Perfekt.

H 77

PARTIZIP PRÄSENS

A Partizip Präsens alakot az ige tövéből **-end** képzővel képezzük.

schreiben töve: *schreib-*, Partizip Präsens alakja: **schreiben** = író
kommen töve: *komm-*, Partizip Präsens alakja: **kommend** = jövő

A Partizip Präsens megfelel a magyar folyamatos melléknévi igenevének. Pl.: das **schlafende** Kind – az alvó gyerek.

A **zu** szócska a Partizip Präsens alaknak szenvedő jelentést ad. Ennek az alaknak német neve nincs. Megfelel a magyar beálló melléknévi igenevének. Pl.:

zu bearbeitend = megmunkálandó
das **zu bearbeitende** Material a megmunkálandó anyag

H 78

PARTIZIP PERFEKT

Megfelel a magyar befejezett melléknévi igenevének.

A befejezett melléknévi igenevet az egyes igeragozási csoportok egymástól eltérő módon képezik.

a) A gyenge igék az igető elé **ge-** előképzőt, a tő után **-t**, **-et** végződést kapnak. Pl.:

fragen töve: *frag-*, Partizip Perfekt alakja: **gefragt** = a kérdezett
lernen töve: *lern-*, Partizip Perfekt alakja: **gelernt** = a tanult

b) Az erős igék az esetleg hangváltozást szenvedett igető elé **ge-** előképzőt, a tő után **-en** utóképzőt kapnak. Pl.:

singen Partizip Perfekt alakja: **gesungen**
fahren Partizip Perfekt alakja: **gefahren**

c) A *rendhagyó igék* csoportjaiban a következő Partizip Perfekt alakokat találjuk:

<i>Infinitiv</i>	<i>Partizip Perfekt</i>
1. brennen	gebrannt
kennen	gekannt
nennen	genannt
rennen	gerannt
2. bringen	gebracht
denken	gedacht
3. gehen	gegangen
stehen	gestanden
tun	getan
4. dürfen	gedurft
können	gekonnt
mögen	gemocht
müssen	gemusst
sollen	gesollt
wollen	gewollt
5. haben	gehabt
sein	gewesen
werden	geworden

A *senden* és a *wenden* igének van *rendhagyó* és van *gyenge* alakú Partizip Perfekt alakja:

senden	gesandt/gesendet
wenden	gewandt/gewendet

Vannak *gyenge igék*, amelyek *-en* utóképzőt vesznek fel:

spalten	gespalten
salzen	gesalzen
mahlen	gemahlen

Mind a három csoportnál meg kell jegyezni:

a) Ha az igének hangsúlyos igekötője van (elváló igék) (→ **H 84**), akkor a *ge-* előképző az igekötő és az ige közé kerül, és a három részt egybeírjuk. Pl.:

<i>einsteigen</i>	<i>eingestiegen</i>
<i>abfahren</i>	<i>abgefahren</i>
<i>vorzeigen</i>	<i>vorgezeigt</i>

b) Ha az igének hangsúlytalan igekötője van (el nem váló igék), akkor a *ge-* előképző elmarad. Pl.:

<i>versprechen</i>	versprochen
<i>verpassen</i>	verpasst
<i>erkennen</i>	erkannt

c) Az *-ieren* végződésű igék szintén nem kapnak *ge-* előképzőt. Pl.:

<i>servieren</i>	serviert
<i>interessieren</i>	interessiert

H 79 A MELLÉKNÉVI IGENEVEK HASZNÁLATA

H 80 Partizip Präsens

A Partizip Präsens a mondatban lehet:

a) *jelző*

der schreibende Mann	az <i>író</i> férfi
die antwortende Schülerin	a <i>felelő</i> tanulóleány
die zu schreibende Hausaufgabe	a <i>megírandó</i> házi feladat

b) *határozó*

Der Lehrer begrüßte uns lächelnd .	A tanár <i>mosolyogva</i> üdvözölt minket.
Die Kinder marschierten singend durch die Straßen.	A gyerekek <i>énekelve</i> vonultak végig az utcákon.

H 81 Partizip Perfekt

Partizip Perfekttel képezzük

a) az igék összetett múlt időit (a Perfekt és a Plusquamperfekt alakokat ← H 19, 24, 43, 57);

b) a folyamatot és az állapotot kifejező szenvedő igeragozás (Vorgangspassiv, Zustandspassiv) alakjait (← H 63, H 67).

A Partizip Perfekt a mondatban lehet:

a) *jelző*

ein **gebrauchter** *Wagen*
das **geöffnete** *Fenster*

használt kocsi
a *nyitott* ablak

b) *határozó*

Dort kommt unser Freund **gelau-**
fen.

Ott jön *futva* a barátunk.

Da kommt ein Vogel **geflogen.**

Itt *repül* egy madár.

A „SICH”-ES IGÉK (Die Sich-Verben)

H 82

A német nyelvtanban a „sich”-es igék külön alaktani csoportot képeznek.

A „sich”-es igék közös alaki tulajdonsága az, hogy ragozáskor az alany-nal párhuzamosan egy másik névmási elem is változik a szerkezetben: a 3. személyben a *sich* visszaható névmás (Reflexivpronomen), az 1. és a 2. személyben pedig a személyes névmás (Personalpronomen) tárgy-esete, ill. részeshatározó esete áll (← E 9–11).

A „sich”-es igék két csoportra oszthatók:

1. Az igék egyik csoportjában a **sich** (*mich, mir* stb.) névmás **állandó** eleme a szerkezetnek, nélküle nincs az igének értelme. Ezeknek az igéknek nincs *sich* nélküli párjuk, a *sich* nem helyettesíthető a mondatban főnévvel.

A visszaható névmás állhat *tárgyesetben* (Akkusativ) vagy *részeshatározó esetben* (Dativ) – az ige vonzatától függően. Pl.:

sich^A beeilen (siet)

sich^D etw. aneignen (elsajátít vmit)

Ich *beeile* **mich**.

Ich *eigne* **mir** das Russische *an*.

Du *beeilst* **dich**.

Du *eignest* **dir** das Russische *an*.

Er *beeilt* **sich**.

Er *eignet* **sich** das Englische *an*.

Wir *beeilen* **uns**.

Wir *eignen* **uns** das Deutsche *an*.

Ihr *beeilt* **euch**.

Ihr *eignet* **euch** das Deutsche *an*.

Sie *beeilen* **sich**.

Sie *eignen* **sich** das Spanische *an*.

Az összetett múlt időket valamennyi „sich”-es ige a **haben** segédigével képezi, azok is, amelyek mozgást jelentenek. Pl.:

Ich habe mich beeilt .	Siettem. (Igyekeztem.)
Er hat sich nach Hause begeben .	Elindult hazafelé.

2. A „sich”-es igék másik csoportjában a **sich** stb. névmások csak **alkalmi** elemei a szerkezetnek. Az alapige önállóan is használható, a *sich* főnévvel (ill. személynévmással) is helyettesíthető. A *sich* alkalmi kapcsolódásával különböző jelentésű igék jöhetnek létre:

a) *Visszaható igék* (Reflexivverben)

A visszaható igék azt fejezik ki, hogy az alanytól kiinduló cselekvés magára az alanyra irányul (hat vissza), tehát a cselekvés alanya azonos a cselekvés tárgyával. A *sich* stb. névmás ilyenkor tárgyesetben (Akkusativ) áll. Ha az alapige *sich* nélkül állna, tárgyesetben álló főnév (névmás) lenne mellette. Vö.:

Die Mutter kämmt <i>das Kind</i> .	Az anya megfésüli a gyereket.
Die Mutter kämmt sich .	Az anya fésülködik.
Ich kämme mich .	Fésülködöm.

A *sich* stb. névmás azonban az ilyen jellegű igék mellett nemcsak tárgyesetben (Akkusativ), hanem részeshatározó esetben (Dativ) is állhat, ha a cselekvés olyan tárgyra (pl. testrészre, ruhadarabra stb.) vonatkozik, amely valamiképpen az alanyhoz tartozik. Vö.:

Die Mutter kämmt <i>dem Kind</i> die Haare.	Az anya megfésüli a gyerek haját.
Die Mutter kämmt sich die Haare.	Az anya megfésüli a (saját) haját.
Ich kämme mir die Haare.	Megfésülöm a hajamat.

Hasonlítsuk össze a két szerkezet ragozását:

Er wäscht sich (sich ^A). Ő mosakodik.

Er wäscht sich die Hände (sich ^D). Ő megmossa a kezét.
--

Ich *wasche* **mich**.
 Du *wäschst* **dich**.
 Er *wäscht* **sich**.
 Wir *waschen* **uns**.
 Ihr *wascht* **euch**.
 Sie *waschen* **sich**.

Ich *wasche* **mir** die Hände.
 Du *wäschst* **dir** die Hände.
 Er *wäscht* **sich** die Hände.
 Wir *waschen* **uns** die Hände.
 Ihr *wascht* **euch** die Hände.
 Sie *waschen* **sich** die Hände.

Vannak alapigék, amelyeknek a *jelentése különbözőképpen változik* meg aszerint, hogy a **sich tárgy-** vagy *részesesetben* kapcsolódik-e hozzájuk. Pl.: *vorstellen* (előre állít, elébe állít, bemutat) – *sich^A jemandem vorstellen* (bemutatkozik vkinek) – *sich^D etwas vorstellen* (elképzel vmit). Vö.:

Darf ich Ihnen meinen Freund
vorstellen?

Bemutathatom a barátomat?

Bitte, **stell dich vor!**

Kérlek, mutakozz be!

Er **stellte sich** uns **vor**.

Ő bemutatkozott nekünk.

Wie **stellen** Sie **sich** die Zukunft
vor?

Hogyan képzeled el a jövőt?

Ich kann **mir** die Zukunft noch
 nicht **vorstellen**.

Még nem tudom elképzelni a jövőt.

Wir haben **uns** alles viel leichter
vorgestellt.

*Mi mindent sokkal könnyebbnek
 képzeltünk.*

Megjegyzés: A német visszaható értelmű *sich*-es igéknek, ha a **sich** stb. névmás *tárgyesetben* áll, a magyarban visszaható képzős igék felelnek meg. Pl.:

sich waschen
 er **stellte sich** vor

mosakodni
 bemutatkozott

Ha viszont a német ige mellett a **sich** *részeshatározó esetben* áll, az oroszban és a magyarban rendszerint a megfelelő visszaható névmást használjuk (ez a magyarban el is maradhat).

Er *stellte sich* die Zukunft vor.

Elképzelte (magának) a jövőt.
 (Elképzelte a jövőjét.)

b) *Kölcsönösséget kifejező igék* (Reziproke Verben)

A *sich*-es igék gyakran szolgálnak a kölcsönös cselekvés kifejezésére is. Pl.:

Rolf und Inge haben sich in Jena kennengelernt .	Rolf és Inge Jénában <i>ismerkedtek meg</i> .
Wir treffen uns um 5 Uhr vor dem Kino.	5 órakor a mozi előtt <i>találkozunk</i> .
Worüber unterhaltet ihr euch ?	Miről <i>beszélgettek</i> ?
Wir unterhalten uns über den Film.	A filmről <i>beszélgetünk</i> .

A kölcsönösséget kifejező *sich*-es igék általában többes számban használatosak. Ha egyes számban állnak, viszonyszós főnévi vagy névmási kiegészítő fejezi ki a „partner”-t. Pl.:

Ich versöhnte mich mit Peter.	<i>Kibékültem Péterrel.</i>
(Ich versöhnte mich mit ihm.)	<i>(Kibékültem vele.)</i>
= Wir versöhnten uns .	<i>Kibékültünk.</i>

c) Szenvedő jelentésű *sich*-es igék

A *sich* névmás hozzájárulása szenvedő értelmet is adhat az alapigének. Vö.:

Ich <i>öffne</i> die Tür. (Aktiv)	<i>Kinyitom az ajtót.</i>
Die Tür öffnet sich . (Passiv)	<i>Az ajtó kinyílik.</i>
Die Tür lässt sich nicht schließen .	<i>Az ajtó nem záródik.</i>
Das Buch verkauft sich gut.	<i>A könyv kelendő.</i>
Der Roman liest sich flüssig.	<i>A regény (folyamatosan) olvastatja magát.</i> (= A regényt nem lehet letenni.)
Dieser Wein lässt sich trinken .	<i>Ez a bor itatja magát.</i>